

Hohol' N. V. The problem of a culturological approach realization to teaching Ukrainian literature in the scientific and methodical works of the scientists of the end of the XX – beginning of the XXI century

The article is stated that the tendency of a cultural approach implementation to teaching Ukrainian literature is increasing in the situation of present modernization of school literary education on a humanistic basis in the context of the tasks of the New Ukrainian School. Theoretical and methodical achievements of scientists of the end of the XX – beginning of the XXI century (O. Bandura, N. Voloshyna, E. Pasichnyk, B. Stepanyshyn) on the problem of realization of the culturological approach in school literary education of Ukraine are analyzed. by substantiating the expediency of studying the subject methodology in unity with related arts, and approval of the conceptual position of programs and textbooks creation on cultural basis are analyzed. The expediency of studying the subject methodology in unity with the related arts is substantiated; the conceptual position to creation of programs and textbooks on culturological basis is established. It is proved that scientifically-methodical views of scientists (O. Bandura, N. Voloshyna, E. Pasichnyk, B. Stepanyshyn) concerning the outlined problem consist in the implementation of connections between school subjects; determination of the feasibility and methodological validity of the use of related arts in Ukrainian literature lessons; usage of methods of work on paintings reproductions for the purpose of successful study of literary works; consideration of the psychological and age characteristics of students, the depth of emotional, artistic, aesthetic influence of artworks on the personality of the student-reader, etc.

The article deals with the possibilities of actualization of scientists-methodists' effective achievements of the end of the XX – beginning of the XXI century for development of modern theory and practice of teaching Ukrainian literature on the culturological basis in the New Ukrainian school. It is noted that in the contemporary humanitarian paradigm of school literary education, the study of an artwork is a way of knowing it as a unique text of culture, which is done by reading the meanings, images, symbols of verbal text, on the basis of which a dialogue with the author is established. It is proved that the implementation of a culturological approach in school literary education contributes to the students' awareness of fiction texts as an important component of art, studying of masterpieces of Ukrainian and world art culture, intensifying the abilities to analyze and interpret literary works in an artistic context.

Key words: Ukrainian literature lesson, the art of words, related arts, fine arts, culturological approach to teaching Ukrainian literature, scientific and methodical works of the scientists of the end of the XX – beginning of the XXI century.

УДК 7.071.5:001.895

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.17>

Горбань С. І.

МОЖЛИВОСТІ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ХУДОЖНИКІВ САКРАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ

Здійснено спробу на основі аналізу можливостей проектних технологій обґрунтувати необхідність їх упровадження в професійну підготовку майбутніх художників сакрального живопису. Підкреслено важливість інноваційного підходу до навчання та пріоритетність адаптаційної й організаційно-консультативної функції педагога. Визначено шляхи реалізації технології проблемного навчання дослідницького типу в професійній підготовці майбутніх художників сакрального живопису та спеціальні функції технології проблемного навчання. На основі синтезу поглядів дослідників подано визначення терміна «проект», підкреслено значення проекту як форми інноваційної діяльності, що формує суб'єктну позицію майбутнього художника сакрального живопису, його навички та вміння. Відзначено, що за допомогою технології інтелектуальна інформація перекладається мовою практичних рішень. Схарактеризовано основні вимоги до використання проектних технологій. Відзначено важливість колективної творчої роботи студентів і роботи в малих групах у процесі виконання спільного художньо-творчого завдання. Розкрито основні напрями використання проектних технологій, що характеризуються особливими способами взаємодії викладача і студентів; напрями використання технології проблемного навчання як інструмента навчання майбутніх художників сакрального живопису та засобу максимального наближення майбутнього фахівця до реальної професійної діяльності. Відзначається, що завдяки реалізації практично-творчих індивідуальних і групових проектів відбувається поступове формування особистісно-індивідуального, художньо-естетичного, художньо-практичного складників професійної компетентності майбутнього художника сакрального живопису. Розкрито продуктивність проектних технологій, які являють собою важливий інструмент проблемного навчання, та значення самоаналізу, що впливає на формування рефлексії. Представлено можливості проектних технологій навчання у формуванні професійної підготовки майбутніх художників сакрального живопису.

Ключові слова: художник сакрального живопису, проект, проектні технології, проблемне навчання, професійна підготовка.

Навчання в закладі вищої освіти є періодом професійного самовизначення і становлення молодих художників сакрального живопису через розвиток їхньої готовності до виконання сучасних професійних завдань. Завдання викладача – створити умови, за яких майбутні фахівці самостійно й охоче діють для досягнення поставлених цілей, здобувають необхідні знання, паралельно розвиваючи дослідницьку та комунікативну компетентність.

Використання інноваційних форм і методів навчання потребує не тільки урахування стилів навчання студентів, а й переосмислення ролі та функцій педагога. Інноваційний підхід до навчання передбачає пріоритетність адаптаційної та організаційно-консультативної функцій педагога, який стає організатором навчально-пізнавальної діяльності студентів, їхнім лідером, партнером, консультантом, помічником, наставником, який ініціює їхній творчий пошук [12].

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження проектних технологій навчання у професійну підготовку майбутніх художників сакрального живопису.

Сутність нововведень у технології й методи сучасного навчання стала об'єктом дослідження українських і зарубіжних учених. Наукові доробки М. Кларина, В. Кременя, М. Лисенка, П. Сауха, С. Шевчук та інших науковців присвячені загальнотеоретичним, теоретико-методологічним, науково-практичним проблемам інноваційної парадигми навчання в закладах вищої освіти, окремим прогресивним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній практиці. Питанням професійної підготовки майбутніх художників сакрального живопису присвячені наукові праці Л. Армєєвої, І. Безіної, Г. Василика, І. Горбунової-Ломакс, П. Гусєвої, К. Новікової, Д. Позднякової, Е. Серпіонової, М. Стороженка, Е. Шеко та ін.

Серед технологій навчання в рамках інноваційного підходу однією з продуктивних є проектні технології, яка являє собою важливий інструмент проблемного навчання й використовується в основному за дослідницького типу проблемного навчання.

Технологія проблемного навчання дослідницького типу в професійній підготовці художників сакрального живопису може реалізовуватися в межах аудиторної й позааудиторної роботи за допомогою завдань на визначення ступеня достовірності отриманих результатів; під час виконання проектів; пошуку історичних джерел, необхідних для написання ікон чи проведення реставраційних робіт.

Спеціальними функціями технології проблемного навчання, за М. Махмутовим, є виховання навичок творчого засвоєння знань (застосування системи логічних прийомів або окремих способів творчої діяльності) і творчого застосування знань (застосування засвоєних знань у новій ситуації) і вмінь вирішувати навчальні проблеми; формування й накопичення досвіду творчої діяльності (оволодіння методами наукового дослідження, вирішення практичних проблем і художнього відображення дійсності); формування мотивів навчання, соціальних, моральних і пізнавальних потреб [8].

Проблемне навчання дасть змогу реалізувати в процесі навчання студентів художніх спеціальностей ідеї діалогу культур, що допоможе краще зрозуміти «іншу» культуру, а через неї – свою власну національну культуру, домогтися гармонійного поєднання «традиційне – інноваційне» [12], «світське – церковне» на основі мови мистецтва.

Виходячи з окресленого вище, вважаємо, що найбільш доцільно використовувати в ході професійної підготовки майбутнього художника сакрального живопису проектні технології.

Термін «проект» у перекладі з латини *proiectio* означає «кинутий уперед» і розглядається як процес і результат діяльності людей.

Часто в педагогічній літературі можна зустріти трактування поняття «проект» як сукупності «П», які також можна розглядати як специфічні характеристики проектно-діяльності, а саме [1]: проблема (робота над проектом завжди спрямована на розв'язання певної актуальної теоретичної чи практичної проблеми); проектування – цілеспрямована діяльність, орієнтована на досягнення «опредмеченого» результату, яка передбачає формулювання цілей, конкретизацію завдань, теоретичний аналіз досліджуваного питання, розподіл завдань між суб'єктами діяльності, знаходження способу розв'язання проблеми, виконання роботи; отримання продукту – «опредмечений» результат; презентація процесу виконання й результату проекту в усному (доповідь, виступ тощо), письмовому (стаття, реферат, звіт, дослідницька робота тощо) або у вигляді портфоліо.

Синтезуючи погляди дослідників [1; 4; 5; 6, 7], проект визначаємо як самостійно виконаний студентами (одноосібно або в групі) комплекс дій – обґрунтовану, сплановану й усвідомлену творчу діяльність студентів, спрямовану на досягнення результату (розв'язання поставленого завдання): зовнішнього (готовий продукт, який можна побачити, осмислити, застосувати у практичній діяльності) та внутрішнього (придбання досвіду проектно-творчої діяльності).

Слово «технологія» (від грец. *techné* – мистецтво, майстерність, уміння й *logos* – слово, поняття, учення) – це знання, наука про майстерність.

Погоджуючись із думкою В. Волобуєвої, вважаємо, що за допомогою технології інтелектуальна інформація перекладається мовою практичних рішень [3]. Тобто в загальному вигляді «технологія» має відповідати на питання: «як», «як саме», «за допомогою чого» буде досягнуто поставлену мету.

Технологія навчання, або педагогічна технологія – це своєрідний алгоритм дій, правильне виконання яких у визначеній послідовності веде до наперед запланованого, передбачуваного результату [6]; спосіб реалізації змісту навчання, передбачуваного навчальними програмами, що «є системою форм, методів і засобів навчання та забезпечує найбільш ефективне досягнення поставленої мети» [2, с. 234].

Погоджуючись із С. Шевчук [13], вважаємо, що вибір технології навчання – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання і стилю роботи педагога зі студентом.

Основними вимогами до використання проектних технологій навчання є наявність значущого завдання (проблеми); планування дій (вид продукту, форма презентації тощо); самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів; структуризація змістової частини проекту (з указівкою поетапних результатів); пошук інформації, яка потім буде опрацьована, осмислена, представлена завдяки дослідницьким методам; аналіз отриманих даних, підведення проміжних підсумків, обговорення; презентація продукту [1; 10].

Колективна творча робота об'єднує студентів у процесі виконання спільного художньо-творчого завдання, елементи, фрагменти якого виконує кожен студент. Утіленням проектною технології, на нашу думку, є:

– дослідження системи розпису храмів, полістилізму монументального живопису, принципів створення сакральних просторів і законів взаємодії архітектурного простору й живопису, використовуючи архівні матеріали (інформаційно-дослідницькі проекти);

– розроблення іконостасу, нових іконографій для окремих ікон та іконографічні програми для монументальних розписів, виконання розписів сакрального простору в різних техніках (енкаустика, яєчна темпера, живопис олійними, акриловими, силікатними фарбами тощо, змішані техніки) на різних основах (практично-творчі проекти).

На думку О. Побірченко, «виконання студентами проектів (інформаційних, дослідницьких, практично-творчих) сприяє розвитку їхнього креативного нестереотипного мислення, активності, самостійності тощо» [9, с. 333].

Реалізація проектною технології, робота в малих групах дають змогу юнакам і дівчатам набути необхідних навичок для творчого спілкування та співпраці над реалізацією спільного художнього задуму. Крім цього, студенти, які працюють над проектом, мають провести самоаналіз з метою виявлення зроблених помилок і їх причин, що впливає на формування рефлексії.

Отже, проект як форма інноваційної діяльності формує суб'єктну позицію майбутнього художника сакрального живопису, практичні, дослідницькі, рефлексивні вміння, розвиває пізнавальний інтерес, забезпечує зв'язок навчання з реальною професійною діяльністю.

Використання проектних технологій наближає майбутнього художника до реалізації індивідуальних і групових проектів, пов'язаних із розробленням і створенням сакральних просторів, дотримуючись заданого стилю; формує відповідальність за прийняті рішення та виконані професійні дії, уміння працювати в команді; дає змогу проявити індивідуальність художника.

Реалізація практично-творчих індивідуальних і групових проектів розвиває первинні вміння створювати проекти, навички художньо-творчої роботи із зануренням у церковно-історичну культуру сакрального мистецтва, відбувається особистісно-професійне становлення фахівця, формування власного індивідуального стилю професійної діяльності, систематизація поглядів та установок щодо власного професійного шляху. Отже, відбувається поступове формування особистісно-індивідуального, художньо-естетичного, художньо-практичного складників професійної компетентності майбутнього художника сакрального живопису, а аналіз і самоаналіз розроблених проектів сприяють формуванню в студентів умінь аналізувати власні твори, об'єктивно оцінювати хід і результати власної професійної діяльності та її коригувати, адекватно сприймати конструктивну критику. Треба зазначити, що застосування методу проектів не тільки стимулює індивідуальну активність майбутніх художників і розвиває їхні пізнавально-дослідницькі навички й уміння самостійно конструювати свої знання, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує кількість «пасивних» студентів через максимальну зайнятість кожного з них, хто виконував конкретне завдання, сприяє вдосконаленню вмінь юнаків і дівчат орієнтуватися в інформаційному просторі, забезпечує високу ефективність навчання, а й дає можливість викладачу самовдосконалюватися, діяти та мислити по-новому, оновлювати й удосконалювати власний творчий потенціал.

Здійснивши аналіз можливостей проектних технологій, виявивши їх значення для формування професійної підготовки майбутніх художників сакрального живопису, можемо констатувати таке:

– моделювання ситуацій, які пов'язані з реальною професійною діяльністю, проблемами, протиріччями й невідповідностями, що можуть виникати при цьому, навчають і дають можливість майбутньому фахівцю реально діяти, збагачуючи досвід практичної діяльності;

– сприяють досягненню мотивації успіху, усвідомленню моральної відповідальності за результати професійної діяльності, стимулюють інтерес до розв'язання професійних проблем, перетворюють абстрактні знання в цінності майбутнього фахівця;

– реалізація індивідуальних або групових проектів дає змогу підготувати майбутніх фахівців до комплексного виконання професійних функцій, розвиває здатність взаємодіяти з іншими; розвиває пізнавальні навички, креативне мислення, здатність шукати й опрацьовувати необхідну інформацію;

– у процесі реалізації принципу зв'язку навчання з реальною професійною діяльністю в ході колективної творчої роботи формуються професійно-практичні вміння майбутніх фахівців, їхня професійна самостійність і готовність до виконання професійних функцій у реальних умовах під керівництвом досвідченого майстра або самостійно;

– дають змогу отримати додаткову інформацію в процесі самостійного пошуку, поглибити теоретичні знання, розвинути вміння отримувати професійні знання у творчій діяльності, синтезувати їх і застосовувати на практиці, уміння робити раціональні висновки;

– сприяють розвитку в студентів критичного мислення, здатності до самоаналізу та адекватної оцінки результатів своєї діяльності, підвищення відповідальності за прийняті рішення в процесі виконання індивідуальних або групових завдань;

– зростає мотивація до навчання, формується відповідальність за прийняті рішення та виконані професійні дії.

Висновки. Отже, запропонована інноваційна технологія є засобом максимального наближення майбутнього фахівця до реальної професійної діяльності й залучення його до виконання професійно спрямованих завдань спочатку виконавського, а потім творчого характеру; сприяє набуттю досвіду фахової діяльності, дає змогу застосовувати теорію на практиці, формує навички як самостійної, так і групової творчої роботи.

Отже, проектні технології навчання сприяють підтриманню і стимуляції навчальної мотивації студентів, заохочують їхню активність і самостійність; максимально сприяють залученню студентів до обговорення проблемних ситуацій, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, реалізації практично-професійних завдань у тому числі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; розвивають навички самооцінки результатів власної творчості; виробляють адекватну комунікативну поведінку майбутнього фахівця в професійній діяльності.

Використана література:

1. Багаутдінова А. Ш., Клещева І. В. Інноваційні освітні технології в вищому освітньому закладі. *Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент»*. 2014. № 1 (16). URL: <http://www.economics.ihbt.ifmo.ru>.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. 3-тє вид., стер. Київ : Авкадемвидав, 2009. 616 с.
3. Волобуєва Т. Б. Педагогічна технологія навчального дослідження. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2011. № 1 (8). С. 28–32.
4. Вульфсон Б. Джон Дьюи: педагогіка прагматизма. *Лидеры образования*. 2004. № 3. С. 12–15
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : методичний посібник / авт.-укл. О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ : АПН, 2002. 136 с.
6. Малафій І. В. Дидактика : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 406 с.
7. Масол Л. М., Миропольська Н. Є., Гайдамака О. В. Художня культура. 10 клас. Рівень стандарту. Академічний рівень : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. Л. М. Масол. Харків : Ранок, 2010. 336 с.
8. Махмутов М. І. Проблемное обучение : основные вопросы теории. Москва : Педагогика, 1975. 368 с.
9. Побірченко О. Професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва в контексті застосування сучасних інноваційних технологій. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини* / гол. ред. М. Т. Мартинюк. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. Ч. 1. С. 328–335.
10. Что такое проект / Е. Полат, А. Петров, М. Бухаркина, М. Моисеева. *Открытый урок*. 2004. № 5–6. С. 10–17.
11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
12. Цзюй Чжаочунь. Дидактические основы обучения студентов изобразительному искусству в системе высшего художественно-педагогического образования России и Китая. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 1. URL: <http://www.science-education.ru/115-11391>.
13. Шевчук С. С. Реалізація інноваційних освітніх технологій у професійному навчанні. URL: <http://hegelnet.org/kiev/Shevchuk-2013.pdf>.

References:

1. Bagautdinova A. Sh. (2014) Innovacionny'e obrazovatel'ny'e tehnologii v vy'sshem obrazovanii [E'lektronny'j resurs] / A. Sh. Bagautdinova, I. V. Kleshheva // *Nauchny'j zhurnal NIU ITMO. Seriya. E'konomika i e'kologicheskij menedzhment*, 1. Retrieved from <http://www.economics.ihbt.ifmo.ru> [in Ukrainian].
2. Volkova N. P. (2009) *Pedahohika: navch. posibnyk* / N. P. Volkova. Kyiv: Avkademvydav [in Ukrainian].
3. Volobueva T. B. (2011) *Pedahohichna tekhnolohiia navchalnoho doslidzhennia* / T. B. Volobueva // *Naukova skarbnytsia osvity Donechchyny*, 1. (pp. 28–32) [in Ukrainian].
4. Vul'fson B. Dzhon D'yui (2004). *Pedagogika pragmatizma* / B. Vul'fson // *Lidery` obrazovaniya*, 3, (pp. 12–15) [in Russian].
5. *Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid: metod. posibnyk* (2002), [avt. ukl. O. I. Pometun, L. V. Pyrozhenko]. Kyiv: APN [in Ukrainian].
6. Malafii I. V. (2009). *Dyadyktyka: navch. posibnyk* / I. V. Malafii. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
7. Masol L. M. (2010). *Khudozhnia kultura. 10 klas. Riven standartu. Akademichnyi riven* / L. M. Masol, N. Ye. Myropolska, O. V. Haidamaka. Kharkiv: Ranok [in Ukrainian].
8. Maxmutov M. I. (1975). *Problemae obuchenie: osnovny'e voprosy` teorii* / M. I. Maxmutov. Moskva: Pedagogika [in Russian].
9. Pobirchenko O. (2014). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v konteksti zastosuvannia suchasnykh innovatsiinykh tekhnolohii* / O. Pobirchenko // *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Pavla Tychny. Uman: FOP Zhovtyi O. O.* (pp. 328–335) [in Ukrainian].
10. Polat E. S. (2004). *CHto takoe proekt* / E. Polat, A. Petrov, M. Buharkina, M. Moiseeva // *Otkrytyj urok*, 5–6, (pp. 10–17) [in Russian].
11. Turkot T. I. (2011). *Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posibnyk* / T. I. Turkot. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
12. *Czyuj CHzhaochun'* (2014). *Didakticheskie osnovy obucheniya studentov izobrazitel'nomu iskusstvu v sisteme vysshego hudozhestvenno-pedagogicheskogo obrazovaniya Rossii i Kitaya/ Czyuj CHzhaochun'* // *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniy*, 1. Retrieved from <http://www.science-education.ru/115-11391>. [in Russian].
13. Shevchuk S. S. (2013). *Realizaciya innovacijny'x osvitnix texnologij u profesijnomu navchann* / S. S. Shevchuk. Retrieved from <http://hegelnet.org/kiev/Shevchuk-2013.pdf> [in Ukrainian].

Horban S. I. Capabilities of the design technologies in forming the professional training of the sacred art painters.

In article attempt of the analysis of possibilities of design technologies to justify the need for their implementation in training future artists of sacred art. The importance of an innovative approach to learning and the priority of the teacher's adaptation, organizational and advisory functions are emphasized. The ways of realization of problematic learning technology of research type in professional training of future artists of sacral painting and special functions of technology of problem learning are determined. Based on the synthesis of the views of researchers, the definition of the term «project» is given, the importance of the project as a form of innovative activity is emphasized, which shapes the subjective position of the future artist of sacral painting, his skills and abilities. The article points out that with the help of technology; intelligent information is translated into the language of practical decisions. The basic requirements for the use of design technologies are characterized. The importance of collective creative work of students and work in small groups in the process of performing a joint artistic and creative task is emphasized. The basic directions of use of project technologies, characterized by special ways of interaction of the teacher and students, are revealed; directions of using problem-based learning technology as a tool for teaching future artists of sacral painting and a means of maximum approximation of the future specialist to real professional activity. In the article it is noted that due to realization of practical-creative individual and group projects there is a gradual formation of personal-individual, artistic-aesthetic, artistic-practical components of the future competence of the future artist of sacral painting. The productivity of design technologies, which are an important tool for problematic learning and the importance of introspection that influences the formation of reflection, is revealed. Possibilities of project technologies of training in formation of professional training of future artists of sacral painting are presented.

Key words: sacral painting artist, project, project technologies, problem training, vocational training.

УДК 378.011.3-051:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.18>

Горохівська Т. М.

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМ І ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА:
ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ**

Здійснено теоретичний аналіз і диференціацію понять «професіоналізм», «педагогічний професіоналізм» і «професійно-педагогічна компетентність» як споріднених педагогічних категорій. Наголошено, що, незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених дослідженню змісту понять «професіоналізм», «професійна компетентність», у науково-педагогічних дослідженнях спостерігається неоднозначність трактування цих дефініцій, ототожнення з іншими педагогічними термінами та явищами тощо. Підкреслено, що сучасна педагогічна наука професійно-педагогічну компетентність трактує як багатозначну категорію, проведено аналіз наукових підходів до тлумачення дефініції «професійно-педагогічна компетентність викладача». З'ясовано, що розуміння сутності професіоналізму, педагогічного професіоналізму відрізняється залежно від наукових підходів до його аналізу. Так, представлено діяльнісно-технологічний, особистісний та особистісно-діяльнісний підходи, визначено акценти співвідношення цих понять із професійно-педагогічною компетентністю. При цьому зауважено відсутність у науковій літературі однозначного підходу до проблеми співвідношення педагогічного професіоналізму з професійно-педагогічною компетентністю педагога, наведено відповідні приклади. Зроблено висновок, що одним із видів професійної компетентності, на якому базується зрілість людини в професійній діяльності, є професійно-педагогічна компетентність, саме вона є визначальним компонентом успішності професійної діяльності педагога загалом і викладача закладу вищої освіти зокрема; педагогічний професіоналізм є ознакою ступеня (рівня) розвитку професійно-педагогічної компетентності; педагогічний професіоналізм ґрунтується на професійно-педагогічній компетентності викладача закладу вищої освіти, яка уможливує взаємозв'язок, взаємовплив і взаємозалежність діяльнісної та особистісної сфер педагога.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна компетентність, професійно-педагогічна компетентність, професіоналізм, професійний розвиток, викладач, педагогічна освіта, науковий підхід.

Очевидно, що зміни й перетворення в системі вищої національної освіти повинні розпочинатися зі змін і перетворень її суб'єкта – викладача. Сьогодні вища школа потребує конкурентоспроможного, компетентного фахівця, здатного до активної роботи на рівні світових стандартів, спроможного до постійного професійного зростання, готового змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці. Визначаючи вимоги до особистості викладача, які б забезпечили його готовність до професійного зростання, педагогічна наука прагне об'єднати їх в узагальнені цілісні властивості. До таких властивостей насамперед належать професіоналізм і близьке до нього поняття «професійно-педагогічна компетентність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує глибоку увагу вітчизняних і зарубіжних науковців до фундаментальних основ оновлення системи вищої освіти. Напрями професійної підготовки педагогів вищої школи, теоретичні та методичні засади формування й розвитку професійної компетентності, професіоналізму, професійної майстерності викладача закладу вищої освіти розглядаються в дослідженнях В. Андрущенка, В. Бондаря, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лозової, О. Падалки, Н. Селіверстової, С. Сисоевої, М. Ярмаченка та ін. Так, філософсько-методологічні аспекти професійної компетентності й особливості її формування та розвитку висвітлюються в працях Б. Гершунського, Н. Добровольської, М. Левківського, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Шадрикова та ін. Обґрунтуванню необхідності виділення педагогічної компо-